

OOSTVLAAMSE ZANTEN

TWEEMAANDELIJKS ALGEMEEN TIJDSCHRIFT VOOR VOLKSKUNDE

ORGAAN VAN DE KONINKLIJKE BOND DER OOSTVLAAMSE VOLKSKUNDIGEN

van de dienst voor volkskundige enquêtes in Vlaanderen

en van het internationaal studiekomitee voor ommegangsreuzen

Redaktie : Lic. Renaat van der Linden, Godveerdegemstraat 15, B-9620 Zottegem

Redaktieleden : Maurits Broeckhove, Lic. Marcel Daem, Dr. René Haeseryn.

Ruil en Recensiedienst : Dr. R. Haeseryn, Bibliotheek, Kraanlei 63, B-9000 Gent.

Alle stortingen op postrek. nr. 000-0096946-43, Bond Oostvlaamse Volkskundigen, Gent

INHOUD

Prijs : 75 F

A. Vermeiren. — Lebbeekse typen	162
R. van der Linden. — Kunstschilder Willy Bogaert	166
R. van der Linden. — Studentencodex 1978, één der drie pijlers voor de studentenstudie	168
M. Van Den Berghe. — De oude afspanning «Den Hert» te Steenhuize-Wijnhuize	172
M. Van Wesemael. — Een R.D.V.-adreskaartje	177
L. Van Dijk-Vanhooren. — Een kantwerkstukje in de «Dentelle de Gand à réseau varié»	179

PERSONALIA

In Memoriam E.H. Frans Penne — Red. 190

BOEKBESPREKING

H.J. Bockstal. — De zegels van de burgemeester, schepenen, ontvangers en oppervoogden van de Stad Oudenaarde — R. van der Linden 190

VOLKSKUNDIGE ENQUETES IN VLAANDEREN

R. van der Linden. — Veesnijders in Vlaanderen, vervolg en slot 191

Oostvlaamse Zanten wordt uitgegeven met de steun van de v.z.w. Noordstarfonds, Gent en het Stadsbestuur van Gent

LEBBEEKSE TYPEN

Boer Maloe

Met zijn familienaam heette hij Holbrecht, zoals al de Maloes. Hoe hij met zijn voornaam heette, heb ik slechts laat geweten, op een dag wanneer ik mijn vader, die met Boer Maloe goed over de baan kon en omgekeerd, hem Frans hoorde noemen.

Iedereen zei doodeenvoudig tegen hem *Boer, Dag Boer* om hem te groeten, ofwel *Awel Boer?* als hij zwaargeladen aan bier in de valavond naar huis trok om te gaan slapen. Die «awel» om te zeggen maar niet uit te spreken : *Ge't ze'r weä nie nevest gegoten!*

Boer Maloe deed alsof hij het niet hoorde, blies puffend met zijn onderlip een beetje vooruitgeschoven, enkele keren na mekaar en zei : *Zjour!* een vervorming van het, voor hem, te lange *Bonjour* en ging voort naar zijn kluizenaarswoning en zijn slaapstee.

Boer is nooit getrouwd geweest. Ik veronderstel dat hij ergens een ongelukkige of onbeantwoorde liefde had gekend en dat daar de oorzaak van zijn ruim biergebruik lag. Ofwel deed hij het gewoon omdat bier iets was waar hij zijn zwaar lijf, gelijktijdig met zijn leven, kon vullen. Boer deed de Brusselroute, dat wil zeggen, in de nacht om twee uur, vertrok hij met zijn paarden en, een wagen, meestal met aardappelen geladen. Rond de middag kwam hij terug thuis, waarbij dan wel gebeurde, dat hij een andere vracht meebracht.

Meer dan vijftig jaar heeft Boer dat gedaan, ook onder de oorlog van '14 - '18. Toen had hij daar een Ausweis voor nodig, want Oost-Vlaanderen was Etappegebied en Brabant gewoon bezet gebied. Eens op de steenweg zette hij zich op zijn gemak, bond zijn kordeel losjes vast en dutte in.

Wanneer iemand met hem meereed en vroeg : *Boer, wa goidde na doen?* dan antwoordde Boer : *Sloupen!*

— *Jomme*

— *Trekt a da nie oun zei Boer, men peirren kennen de weg.*

En inderdaad, ze kenden de weg. Hielden keurig de rechterkant van de weg en in Asse, aan de Wijndruif stapten ze rustig van de straat, zonder dat Boer tukweg had gezegd. Daar werd hij wakker.

Wanneer Boer er vijftig jaar «Brussel» had opzitten, hebben de geburen dat een jubilee genoemd en een kleine stoet in mekaar gestoken. Want al praatte Boer niet veel, toch hielden de geburen van hem.

In het huis van Callebaut, naast het winkelke van Genieken, woonden Vosse Zjan en Mieke Zaat en daar had Boer twee plaatsen. Mieke kookte voor hem en deed zijn huishouden.

Wanneer hij 's middags thuiskwam, at hij, kapte zich wat af (dat was de benaming voor een middagdutje) en ging dan bij Jan van Willen Noeës, voor wie hij de laatste jaren reed, kijken of zijn vracht in orde was.

Was dat zo, dan trok hij bij Jein zijn provisie bier opdoen. Hij zette zich op de bank, nooit op een stoel. Zo had hij een overzicht van het café en de straat, als in de zomer de deur openstond en riep : *Rachel !!*

Rachel wist wat Boer behoefde en bracht hem een tonneke, een tonvormige pint met een oor aan. Hij zou uit geen andere pint gedronken hebben. Bij Jein wisten ze dat, want hij had Rachel eens met een andere pint weggestuurd.

Daar bleef hij dan tot het naar de avond draaide. Vele woorden zei hij niet. Iemand die binnenkwam, groette hij met : *Zjour!* of met een keelgeluid dat er ergens op leek, voor de rest *Rachel!* wanneer zijn pint leeg was. Was er eens iemand die een pint betaalde, dan trakteerde hij terug.

Vond Boer dat hij genoeg had, dan stond hij traag op en ging naar huis. Rachel of Jein zei dan : *Tot meirren, Boer.* Hij antwoordde daarop iets moemelend, waar niemand iets van snapte, maar waarvan men de betekenis meende te kunnen raden.

Onderweg naar huis praatte Boer dan wel. Tegen zichzelf. Meestal was dat een binnensmonds gemompel, waar niemand een woord van verstond. Een zin, die men wel begreep en die hij meerdere malen elke dag in het naar huis gaan, herhaalde, was : *De liefde is blind ... en ik ben ne schèèlen!*

Niemand heeft ooit die redenering van Boer begrepen of proberen te begrijpen. Ze vonden dat zo iets toch niet rechthield. Mij heeft die zin gefascineerd, maar ik heb hem nooit durven vragen wat hij daarmee bedoelde.

Boer is gestorven tijdens de oorlog. Mieke Zaat heeft hem opgepast en bijgestaan tot zijn laatste moment. Ik geloof niet dat ze daar ooit voor

vergoed is geworden. Maar daarvoor deed ze het ook niet. Op de begrafenis was niet veel volk. Alleen de familie, wat geburen en Rachel, de *bouzinne*, die tenslotte ook bij de geburen hoorde.

Het sterven van Wannes Ambroos

Wannes Ambroos was eigenlijk van over het water, dat wil zeggen van over de Schelde. Nu gebruiken de mensen die uitdrukking niet meer.

Maar vroeger als er zo een eigenaardig type op de gemeente rondliep dat zich wel en al eens buitenissig gedroeg, zegde men gemakkelijk om hem te tekenen : *Hij komt van over 't water!*

Wannes kwam ook van over 't water, om precies te zijn van Schoonaarde. Wannes was schoenmaker en vroeg weduwnaar met verschillende kinderen, ondermeer : Miel, Jef, Edwaar, Petten en ook een dochter, die later naar Brussel trok. Toen zijn kinderen allemaal getrouwd waren en uitgezwermd, zat hij alleen te hokken met Albèr, zo noemde Wannes de zoon van zijn dochter. Maar iedereen kende Albert onder de naam Scheitis.

Als ik schrijf «hokken», dan is dat wel het juiste woord en niemand die Van Zwalm heet, zal me kwalijk nemen dat ik dit over Wannes en Albert neerpen.

Iemand die het nooit gezien heeft, kan zich onmogelijk voorstellen, hoe vuil het er was. In jaren was er niet gekuist. Het gelijkvloers dat bestond uit twee ruime plaatsen en een annexe, hield het midden tussen een verlaten woning en een vuilnisbelt. Binnendeuren waren er niet. De voordeur was niet te gebruiken, alleen langs de achterdeur, die meestal half open stond, kon men in en uit. In het midden van één der plaatsen stond een oude schoenmakersmachine en voor de rest lag door de twee plaatsen een onmogelijke rommel verspreid.

Daar stonden of lagen enkele kisten, lege flessen, afval van leder, een paar kapotte stoelen, versleten schoenen, kapotte potten en pannen, versleten hemden en kousen en zoveel meer.

Het getemperde licht dat door de nooit gekuiste ruiten viel en waar spinnewebben als gordijnen dienst deden, liet toe vaak de omtrek en de vormen te onderscheiden van al die voorwerpen die met een dikke vuilbruine stoflaag waren bedekt.

Door en overheen dat alles moest men zich een weg zoeken naar de annexe (een bouwvallig aanhangsel), waar Wannes vóór het raam werkte en woonde met Albert.

Hun eten, brood, boter en een beetje toespijs, was geborgen in een klein kastje aan de muur. Koken deden ze nooit. Af en toe maakten ze wel eens koffie. Maar de tassen waaruit ze dronken, verschilden bijna niet van kleur, met het bruine vocht dat ze koffie noemden. Toch waren ze gezond en leefden op hun manier gelukkig, tot op het moment dat het huis van Wannes moest gesloopt worden.

Wannes vond voorlopig onderkomen op de zoldering van een oud ijzermagazijn daar vlak over. Die verandering deed Wannes geen goed en hij is ze nooit te boven gekomen.

Wannes werd ziek. Van wat? Wie zal het zeggen? Hij is gaan liggen om nooit meer op te staan. Op die enorme grote zoldering zat en lag Wannes een beetje verloren.

Toen het met Wannes niet best meer ging, kwam Janneke Sis hem eens goeie dag zeggen.

— *Hoe es' t Wannis jong?*

— *Bah, Jan, niks goe jong*, zei Wannes zo'n beetje kort afgebeten, zoals hij zijn hele leven gesproken had.

— *Moeidde niks emmen, Wannis?*

— *Ja, Jan, ziedde dor* (want Wannes sprak Lebbeeke met hier en daar Schoonaardse klanken in) *die fles ston?*

— *Ja, Wannis.*

— *Geef me ne kië nen druppel.*

— *Mou Wannis jong! Een drippel en ge zijt nie goed!*

— *Geef me mor nen drippel!*

Jan gaf Wannes een druppel. Wannes kwakte die ineens naar binnen en sloot zijn ogen om hem door te zwelgen.

Jan keek Wannes observerend aan en als hij de ogen opendeed, vroeg Jan : *Wel Wannis, hè ze gesmekt?*

Wannes antwoordde zo maar niet direkt, keek naar Jan en zei met iets profetisch in zijn stem : *'k Ben nor de kloten, Jan!*

Jan wist niet wat daarop te antwoorden, en Wannes maakte zijn zin af : *Ze loept te diep!*

Een uur nadien was Wannes dood.

A. VERMEIREN

Kunstschilder Willy Bogaert

Het boeien van dorp en stad (1)

Waarom boeit je iets? Dat kun je niet onmiddellijk en makkelijk verklaren. Ontdek je in een werk iets dat in je schuilt en dat dan wakker wordt? Of krijg je iets wat je mist en beleef je een gevoel van verrijking, door ervaring van een nieuwe winst?

De werken in de tentoonstellingszaal van het Museum voor Volkskunde, in het kader van de Gentse Feesten en ook daarna, boeien de mensen langer dan naar gewoonte en dieper dan ze vermoeden. De verklaring stoelt op allerlei vlakken. In eerste instantie : Willy Bogaert is een echt artiest : dit wil zeggen : hij beleeft wat hij uitbeeldt. Hij neemt een beeld in zich op, werkelijk en symbolisch, om het weer te geven in een eigen en rijk koloriet. Dat is een tweede basis : hij is kolorist. Hij betovert je en verovert je door zijn kleureffekten. In de huidige tijd streven niet zovele artiesten dergelijk doel na. Hij bereikt het haast onbewust. Hij is een natuurtalent, ook en zeker als kolorist. Daar ligt een andere uitleg voorhanden : hij bindt het dorp en de stad, door de sfeer die je onwillekeurig in je opneemt en telkens is het de sfeer van rust. In de stad bestaat er kans onrust en gewoel te ervaren, het gejoel in zijn twee betekenissen, als vrolijk en dartel getier, en daarnaast als gejaagd en verward geraas.

Dusdanige stad kent Willy Bogaert niet. Daar zijn de gebouwen, groots en indrukwekkend, met een donkere hoek en een kant, maar steeds met een lichtvlek, over een hoge gevel of de hele breedte, maar dat licht speelt een kleine of grote rol : daar zit sfeer in, in het aanvoelen van een groep gebouwen rond een straathoek, of in een verre doorbraak van een straat met verschuivende beelden. De beelden kunnen wel dreigen, in een grotesk donker, maar je benaderen in een stille en rijke glans, en dan worden ze je vertrouwd en ga je ze met een verkleinwoord betitelen in het nabij-zijn : een «poortje», én in het Klein Begijnhof én in het St.-Elisabethbegijnhof, het «Zuivelbrugge» aan het Groot Kanon, het

(1) Zie : *Tentoonstelling «Gent, stad van monumenten en landelijk schoon. Schilderijen van Willy Bogaert»*. Stad Gent, Museum voor Volkskunde van 15 juli tot 31 augustus 1978. Welkom door Gustaaf WEZE, inleiding door R. VANDEWEGE, schepen van cultuur, 7 blz.

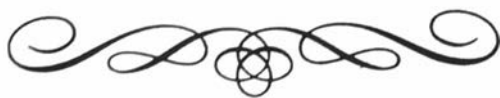
«Galgenhuisje» aan de Groentenmarkt, het «Toreke» aan de Vrijdagmarkt, het «Kerkje» te Godveerdegem. De doeken worden geen legstukken van een puzzle, maar een rakere ontdekking en een prikkelender peilen van de omgeving : dorp en stad. Het Meetjesland, met een «Labeur in de koestal» en «Herder met schapen» en «Spittende Boer» en «De Schapestal». Het Sneeuwlandschap lokt met een uitzonderlijke rust van wit en van wachtende bootjes, in een ver verglijden van veelkleurige bermen.

Weinige lieden zijn in staat om de typische aantrekkingskracht van het dorp en van de stad tegelijk vast te leggen, met een eigen kleur en lijn. Willy Bogaert slaagt daarin!

Hij beleeft de gebondenheid met het ritme der seizoenen, verricht de dagelijkse bezigheden in huis en erf, kent de kerktorens van te lande en in de stede, want ze zijn ongeveer allemaal met elkaar verwant, maar telkens alweer anders en eigen, met de stem van de klokken en de stam van de bomen daarrond — immer staan de bomen er op post, bewust of onbewust, als alomtegenwoordigheid op de meeste doeken. De lieden, van wisselende leeftijd en gestalte, ontmoet je steeds, op straat en in het veld, want Willy Bogaert is een sociaal type, hij kan niet leven zonder mensen rondom zich. Het kind staat te staren in het vuur van de haard. De landman staat gebogen op het land. Je deelt met de kunstenaar het gevoel met het leven bezig te zijn, in de stad op stap te gaan. Hier ankert de innerlijke eenheid van de mens alom, in de levensgemeenschap in en rond de hoeve, in de ontmoeting op straat. In dusdanige waardebe­paling ligt een kracht en frisheid. Schilderen is voor Willy Bogaert geen «individuele prestatie». Het wordt een hand- en geestes­kontakt van mens tot mens, van ziel tot ziel, van mens en natuur, van gebouw en bouwer, van straat en kasseilegger, van wind en wolken, van water en hemelse weerspiegeling.

De werken van Willy Bogaert treden aan, als een parade van onze omgeving, zonder een zier ontluistering, zonder ambitie en pretentie, maar met de ware luister van een uitdaging : het besef van de schoonheid in en rond de mens, zijn inleven in een schoonheid die we elke dag opnieuw kunnen ervaren en ontdekken.

Renaat van der Linden

STUDENTENCODEX 1978

één der drie pijlers voor de studentenstudie

De leerlingen in de humanioraklassen en de studenten aan de universiteit hebben een apart en eigen leven. Ook zij hebben hun gebruiken en gewoonten, tekens en taal, verwijtnamen en humor en symboliek, inwijdingsritussen en afstoting, anekdoten en liederen, spel en sport om een reeks aspecten holderdebolder aan te halen. Het loont immer de moeite een vast of systematisch vertrekpunt voor dusdanig onderzoek aan te treffen. Daar zijn er thans twee voorhanden :

1. **Leuvense Studententijdschriften** door G. Bax - Debucquoy bevat een ware goudmijn, volgens de klassieke tweeëntwintig rubrieken van Hoffman - Krayner gerangschikt. (1) Een vorser kan zich moeilijk inbeelden hoeveel onvermoede onderwerpen er aan de dag komen, b.v. *Iets over de zakdoek*. (Ontstaan. - Hoe men hem gebruikte) (nr. 479) ; *De oorsprong der vrouw. De oorsprong der kleermakers*. (nr.2186) ; *Raadsels i.v.m. bier* (Faro), *Lier, galg en gal* (nr. 2113 e.v.) ; *Dorpsbarbier en stadscoiffeur* (nr 1990) ; *fietsen* (ringsteking en zicht van eerste fiets door pastoor en koster!) (nr. 1475 en 1965) ; *Pensenkermis* (nr 1447) en *marbel-, kaart-, schaakspel*, enz. (1459 e.v.). De tijdschriften van 1839 tot 1960 zitten er in een wetenschappelijk keurslijf geprangd.
2. **STUDENTENCODEX 1978**, vijfde uitgave samengesteld door medelid Jef DAUWE en Jan VERSTRAETEN, met hulp door Jo ROELANTS, Mark van ROMPAY en Erik NOBELS en Dr. E. de GOEYSE. Uitgave p/a J. Dauwe, Leo du Boisstraat 48, 9370 Lebbeke, 560 blz., veelkleurige en zwart-wit ill.

(1) Zie O.V.Z. LI (1976) recensie p. 199—200. Voor het studentenleven komen vroegere bijdragen in O.V.Z. van pas, o.a. : R. van der Linden *Studentenfolklore. Koers der vijf zustersteden*. O.V.Z. 42 (1967) 100—101 (Lokeren, Hamme, Dendermonde, Waasmunster, Zele).

M. Daem. *Studentenfolklore*. O.V.Z. 44 (1969) 28—44.

R. Van der Linden & G. Simons. *Vrolijke doodsbrieven vol gal en humor*. O.V.Z. 40 (1965) 34—44 en 82—108, passim doodsbrieven van afzwaaiende studenten.

Ontmoeting Mon de Goeyse—Gaston Durnez. Zie Standaard der Letteren, 26 maart 1976 : *Worden studenten mummies ?*

Deze studentencodex verscheen in de huidige vorm een eerste maal in 1956; een tweede druk verscheen in 1959, een derde in 1965, een vierde in 1973 (twaalf duizend exemplaren), en thans een vijfde. Menigeen kan denken, dat de verschuivingen en verwickelingen in de studentenwereld en de hele maatschappij omstreeks mei 1968 door de meirevolutie te Parijs vérstreckende gevolgen hebben. Akkoord. De studentenwereld blijkt er niet zozeer, in Vlaanderen althans, aan onderhevig geweest te zijn, als men zich inbeeldt. Een Studentencodex is zoals een student, dit wil zeggen, niet aan de normale regels en voorschriften van het gewone leven onderworpen. Het onmiddellijk bewijs vind je in het feit, dat de Inhoud zich midden in het boek bevindt, blz 191—192. Begrijpe wie kan ! De eerste pagina houdt geen verband met samensteller, uitgever of drukker, maar bevat een specifieke tekst voor de eigenaar :

Aan de Vinder

A
V V K
V

- Dit boek heeft voor zijn eigenaar een zeer bijzondere waarde. Bij terugbezorgen zal hij niet nalaten U zijn oprechte dank te betuigen.

Deze studentencodex behoort aan

Student aan

Lid van (Verbond ; Gilde ; Club ; Faculteitskring)

Wonende te

Het eerste blad en de plaats van de Inhoud tonen uitermate, hoe een student olijk en vrolijk zijn eigen gang gaat!

De historie van het Katoliek Vlaams Hoogstudenten Verbond Leuven krijgt u in vogelvlucht op blz. acht tot achttien, met doelstellingen van personen en groepen, verwickelingen, hoogte- en laagtepunten, opstand en teleurgang, stichtingen allerlei, campagne tegen frankskiljons, herdenkingen en feesten, tot de universitaire kontestatie op het einde van de jaren'60.

Na het Verbondslid volgt de samenstelling der Verbondspresessen (1902 — 03 stichter Jef Vermeylen tot heden) en de hoofdredakteurs van «Ons Leven» (1888 — 1889 stichter Adelfons Henderickx tot heden), het Seniorenkonvent Leuven met de clubs van de Antwerpse gilde : Omnia, Geelse, Mastentop, Semini, Reuzegom, Rupelgalm, Lange Wapper ; de Brabantse gilde : Lovania, Mechlinea — Reynaert, Payottenland ; Limburgse gilde : Hasselata, Heidebloem, Hesbania, Maaslandia, Mijnlamp ; Oostvlaamse gilde : Domper, Meetjesland, Oudenaardse klub, Ros Beyaert, Waasse klub ; Westvlaamse gilde : Brugse, Izegemse, Kortrijkse klub, Mandel, Meense, Oostendse, Tieltse, Waregemse klub, Westland. Het Fakulteitenkonvent neemt een zeventiental kringen voor zijn rekening. Het Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond Gent krijgt eveneens zijn bondige historiek, vanaf 1887 met de stichting van de «Rodenbachsvrienden» in 1887 en de lijst van de presides sinds de heroprichting in 1945 tot 1966. K.V.H.V. Antwerpen start in 1973 — 74, Katholiek Studentenkorps Brussel (K.S.C.) groeit in 1925 uit de klub Bezem — Lovania — Brussel.

De idee en organisatie van «hogeschool» deinen bestendig verder uit. Het Katholiek Vlaams Technisch Hoogstudentenverbond Mechelen omvat de clubs Antigonía, De Wesp, Hodena en Para - Medica ; daar bestaat de groep Toeristika in het Coloma — Instituut ; te Brussel vindt u Archilukas in het Hoger Instituut St.-Lukas, de Lorelei in het Hoger Technisch Instituut Kardinaal Mercier, te Oostende de Golfbreker in het Hoger Technisch Instituut, te Genk de Mercatura in het Hoger Handels- en Taleninstituut, te Hasselt de Mercurius Studentengilde in het Provinciaal Hoger handelsinstituut, te St.-Niklaas de Regentia, te Leuven verder de Socia, de Technica in de Biezondere School voor Technische Ingenieurs, en de Hollandia. De titel van de uitgave slaat, in de vorm van Klubcodex, in hoofdzaak op blz. 118 tot 190. Daarin zitten voor een ruim deel de scharnieren van het studentenleven vast. De klubavond is er aan reglementen en wetten onderworpen, met de titels en plichten en rechten van de leiding, voor het zingen en drinken en straffen, met richtlijnen voor de aard en waarde van de kleuren in het schild, de pet, het lint en vaandel, met kentekens allerlei, met aandacht zelfs voor het verloop van het klubjaar. Rondgezangen en bierspelen zitten erin vervlochten, per jaar en fakulteit en dies meer. Plechtigheden komen regelmatig voor, met schachtendoop, ontgroening, installaties zus en zo, tot het afscheid van de laatstejaars. De klubnaam (specifieke naamgeving!), geschenken en voorwerpen met de kleuren, houding buiten de klub en de academische taal en goed Nederlands maken het Appendix uit.

Hoofdschotel nochtans vormt het Liederboek (p. 193 — 540 !) met meer dan driehonderd liederen. Dit deel vergt reed een studie op zichzelf. Het verloop van een klubavond, soort en samenstellingen van liederen, uitrusting en uniform, het verloop van het jaar met climaxen vol natte en droge (bloktijd) periodes vind je in een oningevuld schema langs deze codex, een vernuft van schikking en systeem op zichzelf.

3 .TIJDSCHRIFTEN verspreid over meer dan een eeuw en een codex met organisaties uit alle hoeken en lagen van Vlaanderen vinden een ontzagwekkend bindteken te Leuven in : **het museum van het studentenleven** : De derde steiger voor degene die alle facetten van dit vrolijk en uitbundig en immer jeugdig leven wil vastleggen of een hoofdstuk apart wil beklemtonen.

Vele musea zijn gebonden aan een of meer personen, aan een vereniging. In de universiteitsbibliotheek te Leuven is vóór een paar maanden het «ARCHIEF EN MUSEUM VAN HET VLAAMS STUDENTENLEVEN» geopend. Daaraan is de naam en persoon van dr Mon de Goeyse gesnoerd. Gedurende een periode van vijftig jaar heeft hij verzameld, met een weergalozе dynamisme en geestdrift. Op zeventwintig januari 1978 heeft hij deze enige kollektie overgedragen aan de Leuvense universiteit. Alle dokumenten zijn ondergebracht in het wetenschappelijk kader van de afdeling Geschiedenis van de Nieuwste Tijd. Het archief als dusdanig berust (bij manier van spreken ...) in zeventhonderd mappen, die een indeling krijgen volgens vereniging, persoon of tema. Welke elementen zijn er niet verbonden aan het studentenleven? Het valt te begrijpen, dat je allerlei en nog wat aantreft : strooibriefjes en pamfletten, spot- en schotschriften, i.v.m. alle mogelijke akties en reakties en kontestaties van studenten. Tijdschriften (meer dan tweehonderd titels) en persknipsels vormen een apart geheel. Portretten horen er bij, maar evenzeer karikaturen, daarnaast bijna duizend boeken : studies, gedenkboeken, almanakken, liederenbundels, dan meer dan vijftienhonderd brochures, «Ons Leven» van 1888 tot 1978 volledig. Een museum reikt veel verder en je ontdekt er vaandels en petten, bierpotten en medailles, linten en schilderijen. In Leuven bestaat vanzelfsprekend een officieel universiteitsarchief. Dank zij de onverdroten Mon de Goeyse is het Archief en Museum van het Vlaams studentenleven rijker dan het universiteitsarchief. Geldt het ergens een symbool en realiteit tegelijk, dat het leven van de studenten rijker is dan de universiteit zelf? Drie steigers liggen klaar voor een nieuw gebouw : de studie van het studentenleven. De sjouwer van stenen is bekend. Wie bewerkt het materiaal van dit indrukwekkend paleis?

Renaat van der Linden

De oude afspanning «Den Hert» te Steenhuize - Wijnhuize.

Aan de Steenweg op Gent, grenzend aan het goed De Deyn, ligt «Den Hert», sinds zijn oorsprong aldus genoemd, vroeger wel bekend als *afspanning* en *hofstede*, welke laatste funktie het goed trouwens nu nog vervult (1).

Gebouwd in 1791 en eigendom van de gegoede Adriaan Frederic, ging het erf bij zijn dood over op zijn zoon Benedictus die huwde met Victoria van Steenberge, dochter uit een al even welstellend landbouwersgezin dat ondermeer te Grotenberge, Idegem, Smeerebbe, Grimminge en Steenhuize grond bezat.

De afspanning, laten we thans zeggen herenboerderij, vroeg uiteraard heel wat werk.

Constantien, broer van de boerin en weduwnaar, woonde samen met zijn zoon in, op het hof en had vooral de leiding van het landbouwbedrijf, terwijl de heer des huizes, Benedict, plichtsbewust zijn taak als waard waarnam tegenover de reizigers welke hun tocht naar Gent of in omgekeerde richting hier onderbraken. Terwijl ze zich dan zelf tegoed konden doen aan een versterkend maal en een rustpoos namen, werden de paarden ondergebracht in de stallen naast het hoofdgebouw. Niet minder dan zeventien rijdieren konden aldus worden gevoed en verzorgd, hetgeen wel het belang van de afspanning illustreert.

Benedictus Frederic gaf de geest op 28 augustus 1822, doch had op 4 juli tevoren zijn laatste wilsbeschikking laten vastleggen in een testament, *liggende in zijn bedde in de kamer ten oosten gevende met twee vensters op zijnen hof van het huys bij hem bewoond zijnd, eene herberge van ouds genaemt den hert, ziek van lichaam maer gezond van Geest, zijn zin*

(1) De naam «Den Hert» voor een afspanning of een huis klinkt niet erg officieel, vermits «hert» toch onzijdig is. De Hert klinkt nochtans makkelijk alom, in het verleden en het heden.

A. CASSIMAN, *Onze Herbergen*, OVZ XXVII (1952), 35 : De Hert, herberg in de zin van hotel.

P. LINDEMANS, *Herberg «Den Hert»*, Eigen Schoon en de Brabander, XIV (1931-32).

De(n) Hert tref je als herbergnaam aan te Aalst, Binnenstraat 326; Dendermonde, Kerkstraat 14; Mariekerke, Omgangstraat 42; Opwijk, Marktstraat 49; Welle, Steenweg op Aalst 391; Zele, Lokerenbaan 254; Zottegem, Bevegemstraat 44a; om er even enkele aan te halen !

«De Hert», naam van Tabak- en Sigarenfabriek (H. van Israël) Volderstraat 27, Onkerzele-Geraardsbergen.

in memoria ende verstand geheel wel gebruykend, ende over alle t'zelve magtig.

In deze akte vermaakt de testator aan zijn «huisvrouw landbouwerigge»: «uyt Vreze, Liefde ende genegenheyd, ende over de groote Zorge die Zij mij beweezen heeft ten tijde van mijn ziekte», de roerende goederen, liggende gelden, veestapel en vruchtgebruik van het erf, terwijl zijn neef Pieter de blote eigendom van het goed verkrijgt evenals een stuk zaailand op het Steenhout.

De godsvrucht, maar vooral ook de kapitaalkracht en het klassebewustzijn blijken uit de maatregelen welke hij beveelt lastens de nalatenschap «tot laeffenisse van mijne ziele».

Zijn uitvaartmis moest er een zijn van eerste klasse, en bij die gelegenheid zou om twaalf Nederlandse guldens brood worden uitgedeeld onder de armen die de uitvaart zouden hebben bijgewoond en voor zijn zieleheil gebeden.

In de kerk van de gemeente waar hij overleed, moesten honderdvijftig gezongen missen met orgel gecelebreerd, welke zouden worden betaald volgens tarief. Ook zouden driehonderd gelezen missen worden opgedragen, doch Victoria kon beslissen waar. Gedurende dertig jaar, zou bovendien als naar gewoonte in de gemeente een jaargetijde worden opgedragen.

Benedictus wilde zelf zijn testament niet ondertekenen wegens het feit dat zijn hand te veel was verzwakt door zijn ziekte, hetgeen de akterende notaris Roosens getrouw heeft aangemerkt. De aangevers van de nalatenschap, de bloedverwanten in zijlijn, hebben het erf in een *rectificatie* van de aangifte geschat «op de somme van elf honderd guldens nederlandsch».

Weduwe Frederic hertrouwdde met Pieter Schollaert doch haar tweede huwelijk werd vlug afgebroken door de dood van haar man.

Bij haar overlijden, op basis van een testament van 15 november 1834, verkreeg haar neef Pieter de volle eigendom van DEN HERT met de eraan palende grond en al hetgeen er aan verbonden was door bestemming of incorporatie. Bovendien ook het *regt van pacht, maer niet de vruchten, vetten en vervoethede* van de andere gronden. De last voor de begunstigde bestond in het bekostigen van de uitvaart van zijne tante en de uitdeling van brood aan de arme lieden *zoveel als er uyt dry nieuwe zak-*

ken misteluyn graen (2) zullen voortgebracht kunnen worden. Verder ook twintig jaargetijden, vijftig gezongen en driehonderd gelezen missen ter hare gedachtenis.

De instrumenterende notaris van het testament was Lodewijk Dedejn, residerende te Steenhuyze Wijnhuize.

Pieter Franciscus van Steenberge werd dus de volgende kastelein-landbouwer van DEN HERT, en hij bewees een waardig opvolger te zijn door het hof tot hoge bloei te brengen. Op 28 november 1851 verwierf hij een partij zaailand op het Steenveld te Ophasselt : *de lezing der conditiën aen de dry aenzokers en aen de omstaenders gedaen zijne*, elke koop verscheidene keren opgeroepen en verhoogd, *nadien voor elken koop dry waschlichtens ontstoken en uitgevlamd zijnde, zonder nog verder opbiedingen, is de partije land, onder den eersten koop voor de aenzokers vastelijk toegewezen aan den heer Pieter Francies Van Steenberge, tapper en landbouwer, wonende te Steenhuyse, voor zijn laetste gebod van negenhonderd veertig francs, den welken alhier tegenwoordig zijnde, heeft verklaerd zijnen koop aldus te aenveerden.*

Hij maakte komaf aan een betwisting met Petrus van den Abeele die hem de eigendom van een huisje met bijhorende grond te Grotenberge betwistte, door de zaak voor de Rechtbank te Oudenaarde in zijn voordeel te laten beslechten, bij verstek van de tegenstrever. (vonnis 2 augustus 1865).

In de loop van hetzelfde jaar ruilde hij verscheidene verspreid liggende lapjes grond op het Sigmaet, Meilrot, Heiligen Borrel te Grotenberge tegen één stuk, het Nekkebroukveld, en bewees aldus zijn zin voor planning. Deze akte van mangeling werd authentiek bezegeld op 3 november 1865.

Uit zijn huwelijk met Maria-Theresia Priem had Pieter maar liefst acht kinderen. De oudste vijf; Frans(Adriaan), Benoit (Frans), Maria Catharine, Mathilde en Marie Leonie bleven in het landbouwbedrijf, Petrus (Constant) werd schrijver, Victor (Constant) vestigde zich als mulder te Smeerebbe-Vloerzegem en de jongste Alouis koos voor het priesterschap, waardoor hij zijn ouders en de familie nog eerbaarder maakte dan ze al was.

(2) masteluin, mengsel van half tarwe en half rogge.

Na de dood van Pieter en Maria Theresia respectievelijk in 1877 en 1873, werd het familiefortuin verdeeld. Het ouderlijke hof kwam samen met de grond op het Steenhout en het Asseveld toe aan Benedict Francois, tweede zoon.

Deze huwde met Melanie Nuttinck en had met haar negen kinderen, drie zonen Honoré, Petrus, Achilles en zes dochters, waarvan de oudste Louise en Agnes. De vier andere kinderen, de tweelingen Maria-Zoë en Maria Laurina (° 30/4/1887), Maria Clara (° 17/9/1889) en Leonia (° 19/1/1891) waren bij de dood van vader Benedict op 27/11/1905 nog minderjarig zodanig dat een familieraad diende samengesteld. Achilles werd aangewezen als toeziende voogd. Het roerend fortuin van de kinderen werd op dat ogenblik tweeduizend frank geschat, waarvoor hypothekaire inschrijving werd genomen op een stuk grond van ongeveer zesenvoertig aren op het Kouterken.

We schrijven 1944, oorlogsjaar. Petrus en Louise zijn overleden. Honoré, Achilles, Laurina, Zoë en Clara zijn uitgeweken naar Amerika om er hun geluk als «farmers» te beproeven.

Op het hof zijn Agnes - de juffrouw - en Leonie achter gebleven en hebben het erfdeel van hun broers en zusters uitgekocht, grotendeels met de penningen van Agnes die onderwijzeres was, eerst te Meerbeke en later te Steenhuize in de kloosterschool. Het grootste deel van hun persoonlijk fortuin was verteerd aan handelingen van uiteenlopende morele waarde : immers naast een tegemoetkoming van een niet te onderschatten verbruik «oude klare» hadden ze aanzienlijke bedragen uitgetrokken voor schenkingen. Zo heeft juffrouw Agnes de huidige kruisweg van de O.-L.-Vrouwekerk, geschilderd door kunstschilder Jan de Cooman uit St.-Lievens-Esse, geofferd.

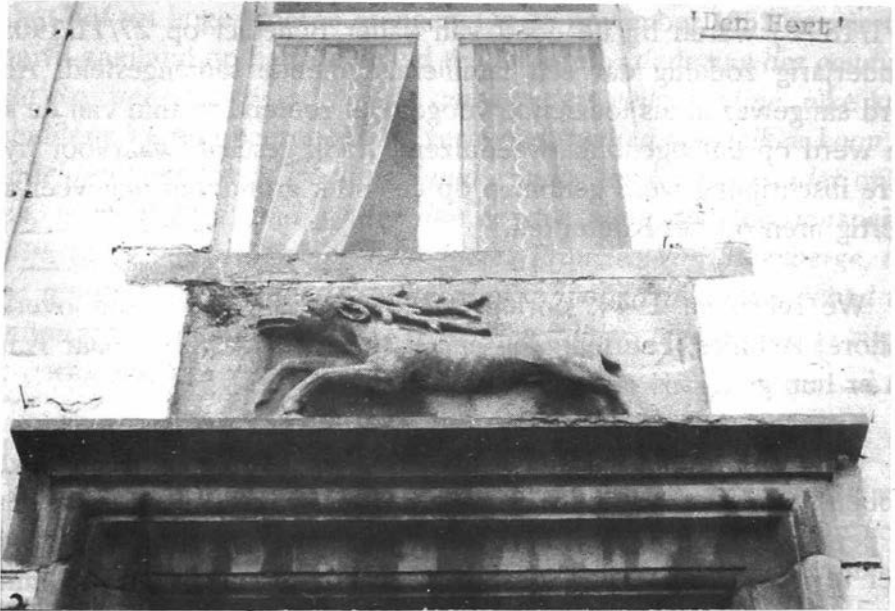
In 1944 besloten de gezusters Van Steenberge dan ook het goed van de hand te doen De koop werd gesloten hetzelfde jaar en het hof dat bijna een eeuw aan de familie Van Steenberge had toebehoord, kreeg Jean Van Den Berge als nieuwe heer des huizes.

Slechts twee jaar later, in 1946, zou hij met zijn gezin «het hert» komen betrekken. Zijne «huisvrouw» schonk hem drie kinderen, Andreas, Walter en Madeleine.

Heden 1978 blijven zij met vaste hand de hofstede leiden. Hun verdienste is het en de verdienste van hun nakomelingen zal het zijn «Het

Hert» ongeschonden te hebben bewaard voor het oog van de geïnteresseerde voorbijganger.

Op heden blijven niet veel sporen welke verwijzen naar de uitbating als afspanning buiten het in een arduinstein in reliëf uitgehouwde hert boven de ingangdeur. (3) Binnen in de gelagzaal bleven de brede schouw boven de oper' haard en de eiken buffetkast bewaard. De eigenaars trachten ze in hun oorspronkelijke toestand terug te brengen.

Aan de conceptie van het gebouw zelf werd niets gewijzigd, ook niet binnenin zodat qua plaatsverdeling het gebouw ook origineel blijft. Een brede gang van voor- naar achterdeur scheidt het woonhuis in twee ongeveer gelijke delen, gang van dewelke men toegang heeft tot de verschillende vertrekken . De paardestal naast het hoofdgebouw werd omgevormd in woonruimte waarbij de zeventien voederkribben werden verwijderd.

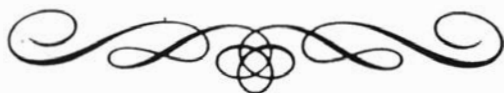
Op de binnenplaats aan de linkerzijde herinneren een reeks openingen onder het dak aan een vroegere vorm van duiventoren. Op de binnenzijde van de indrukwekkende schuurpoorten bemerk je namen en jaartallen, er aangebracht klaarblijkelijk door cartons of dorsers, als verpozing tijdens hun vrije uren.

(3) Afmetingen steen boven ingangdeur : hoogte 0,53 m, breedte 1,15 m, figuur hert 75 cm lang, diepte reliëf 7 (hoofd) à 8 (romp) cm.

In de stallen achteraan, in gesloten bebouwing opgetrokken rond een vierkante binnenplaats, vindt men nog de *slaapbak* (4) terug van de *carretons*, de paardeknechten. Deze stonden in voor de verzorging van de paarden en werkten ermede op het veld. Zij sliepen ook met de paarden, in een houten bak welke uitkwam op de *tast* en een klein kamertje vormde met venstertje naar buiten voor de verluchting. Een kleine vierkante opening in de bodem gaf toegang tot de *slaapbak* en kon bereikt worden enkel met een ladder. Men kan stellen dat de *cartons* werkelijk leefden met de paarden.

Wordt het «Hert» nu bedreigd met verdwijning door de aanleg van de autoweg ter ontsluiting van het ontwikkelingsgebied Zuid-Oost-Vlaanderen, meer bepaaldelijk de streek van Geraardsbergen ? (5)

Marc VAN DEN BERGHE.

Een R.D.V.-adreskaartje

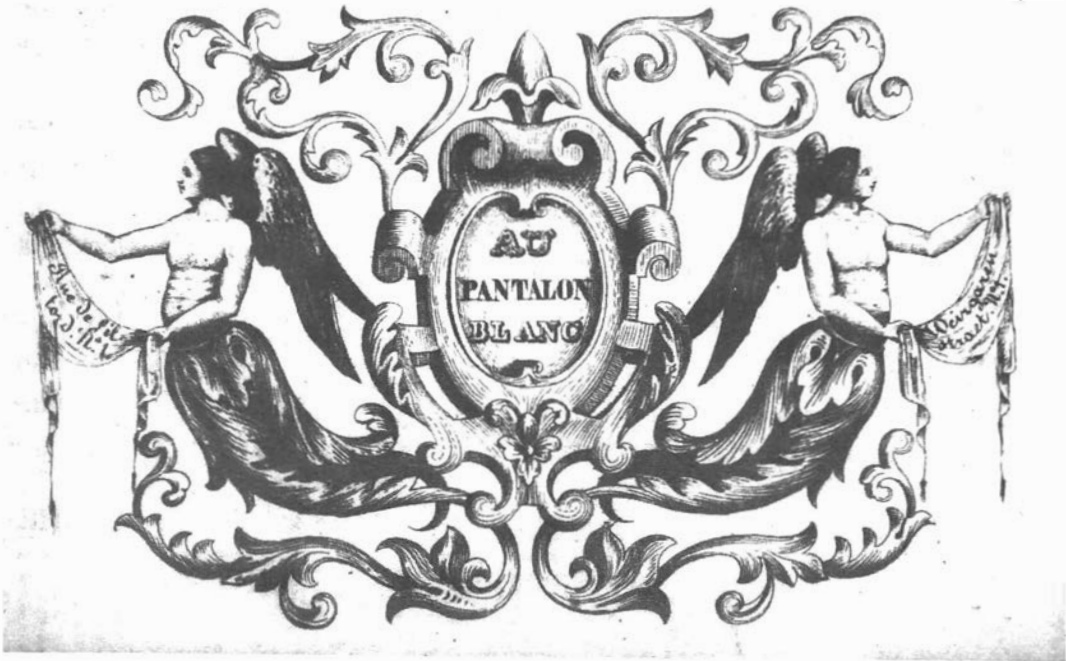
In de nrs. 1 en 2 van Oostvlaamse Zanten, 52ste jg. (1977), blz 2-19 en 38-66, verscheen ons artikel *Lichte Vrouwen te Gent in de 19de eeuw en hun Publiciteit*.

Royaal geïllustreerd met oorspronkelijke en tegenwoordig onvindbaar geworden documenten die grotendeels bezit zijn van het Museum voor Volkskunde te Gent, was er terloops wel sprake van R.D.V.-huizen. Ik was niet in staat een enkel adreskaartje, door de huizen in kwestie verspreid, af te beelden, niettegenstaande mijn ijverig zoeken. De zegswijze «de aanhouder wint» indachtig bleef ik speuren totdat ik eindelijk een dergelijk ding op de kop kon tikken. Ik vond het in de G.U.B. weggedoken in een album : G 18721/527.

Omdat ik meen er goed aan te doen publiceer ik het, al ware het maar wegens zijn uiterste zeldzaamheid.

(4) Een kubusvormige ruimte met een afmeting van ongeveer 2,5 m per rib.

(5) BRONNEN : Akten, vonnissen, bid- en doodsprentjes en diverse stukken in bezit van dhr. Van Den Berge Jean, huidige eigenaar en bewoner van «Hert», Gentse Steenweg Steenhuize/Herzele 9560.

Wat de versiering van de lito betreft verschilt het nauwelijks van die afkomstig van de «maison de société». Zwierige arabesken van acanthusbladeren; een barokke cartouche die de rol van een uithangbord speelt; twee meerminnen engelen nabootsend en wier bovenlijven opvallend gevoelig, zelfs pudiek, getekend zijn. Zoals dat voor elke handel of industrie past, wordt het adres in beide landstalen aangeboden: Weirgarenstræet Nr. 1 en Rue du fil tord N° 1. De naam van de R.D.V-patron is in de stift van de graveur blijven steken.

Wat de ouderdom van ons kaartje betreft, menen we dat het omtrent het jaar 1850 moet gedrukt zijn, dus in de tijd dat de in ons artikel gepubliceerde maison de société-kaartjes gelitografeerd werden.

«Den Pantalon» heeft een lang en taai leven gekend aangezien de «instelling» nog tussen de twee oorlogen bedrijvig is geweest. Laten we bovendien aanstippen dat het straatje geschiedenis gemaakt heeft en nog maakt. Van de R.D.V.-bedrijven die het eeuwfeest van onze onafhankelijkheid beleefd hebben: de 2 «Jagerkens», een «Oud» en een «Nieuw»; «Den Schild van Engeland», «Den Amerikaan», «La Corbeille Fleurie», «In St.-Crispijn», «In de Pluime» en «Bij Pier» waren er waarschijnlijk geen die de «adelbrief» konden vertonen die «Den Pantalon» wel in staat was voor te leggen.

M. VAN WESEMAEL

Een kantwerkstukje in de «Dentelle de Gand à réseau varié»

Dit half-ovaalvormig stukje «Dentelle de Gand à réseau varié», in de volksmond beter gekend als *Gentse kant* behoort tot de kantsoorten, die uitgewerkt zijn *in delen*.

Dit stukje is samengesteld als volgt :

- 1) **motief** : bloemen, blaadjes, ranken en slingers.
- 2) **grond** : de vierkante of Ieperse tralie en een andere grond, als een soort variatie op de Mechelse tralie, zoals bijgaande technische tekeningen aantonen.
- 3) **versiering** : openluchtjes of *jours*, fantasiegrond, sierdraad.

Uitwerking : motieven, hoofdzakelijk in dicht linnenwerk, alsook deeltjes in halflinnen gewerkt;
veelvuldig gebruik van openluchtjes of *jours*, 't zij om de matte gedeelten een luchtiger aanblik te geven, 't zij om scheidingen aan te duiden; allebei de tralies zijn gewerkt zonder behulp van spelden, wat een zeer grote ervaring vereist van de kantwerkster.

Hier, in dit stukje *Gentse kant* van 22 op 14 cm, (zie afb. 1) zien wij, dat er als verbinding tussen de motieven, twee verschillende gronden werden gebruikt, namelijk : de vierkante Valencijs-tralie (zie afb. 2) en, als wij het zo zouden durven noemen, de variatie op de Mechelse tralie (zie afb. 3).

Ieper, destijds zeer bekend voor de Valencijs, gebruikte in deze kantsoort altijd de vierkante tralie.

Te Brugge werd meestal de ronde tralie in de Valencijskant gebruikt; vandaar de benaming : Ieperse of Brugse Valencijs-tralie.

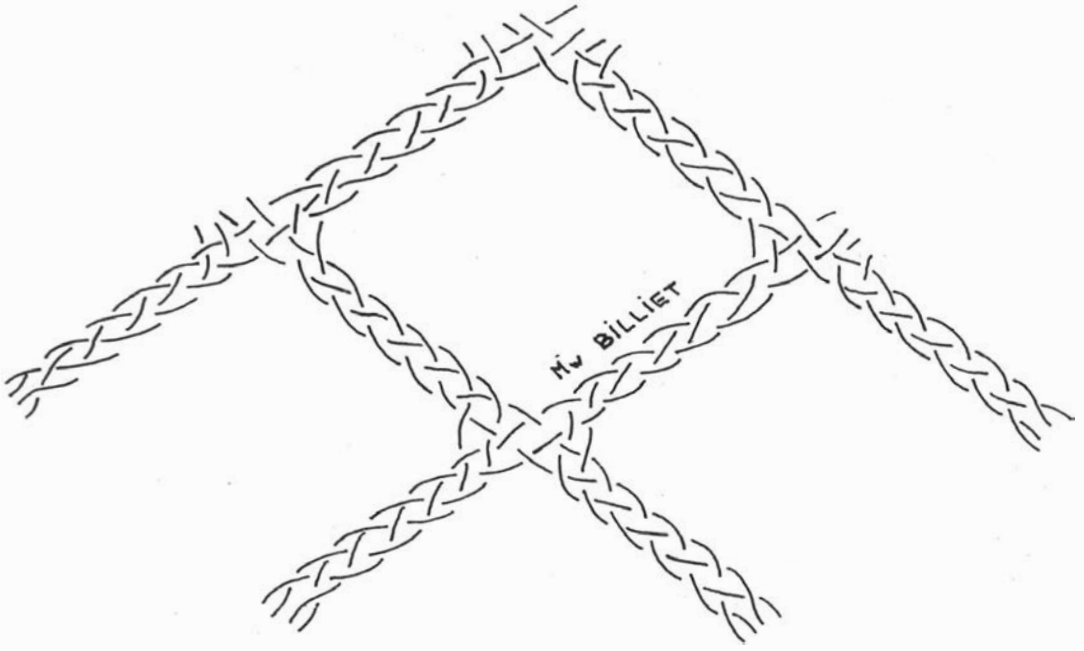
De technieken van beide tralies zijn zeer verschillend.

Gent was voor het ontstaan van de «Dentelle à réseau varié», eveneens befaamd om de *Valenciennes de Gand* en daarin werd ook de vierkante tralie verwerkt.

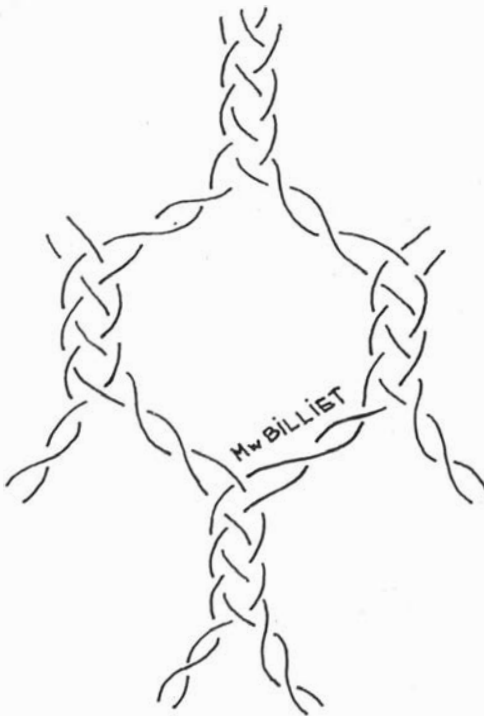
Het verschil tussen de beide kantsoorten van Gent kan hier even vermeld worden.

Afb. 1 — Stukje «Gentse kant» van 22 x 14 cm
(Foto : Marcel Van Damme)

Afb. 2 — De vierkante Valencijntralie

Afb. 3 — De Mechelse tralie

Valenciennes de Gand is een kantsoort met doorlopende of behouden draden; dit wil zeggen :

de draden die men nodig heeft om een bepaalde kant te beginnen, moeten behouden blijven tot aan het einde van het werk, dus : met doorlopende draden;

grond en motief worden gelijktijdig ingewerkt in een strook van een beperkte breedte, wegens een maximaal aantal klosjes dat op het kussen kan gebruikt worden; de stroken kunnen achteraf aan elkaar genaaid worden (kant met behouden draden, worden meestal op een vierkant kussen geklost)

Een «reglement van inwendige orde» van het jaar 1774 bepaalt dat «de kinderen zullen voortaan moeten werken Valencynekanten, de kleinsten zullen vijf, de middelbaren zeven en de groten, negen uur per dag aan het kantkussen vertoeven», dit wat hun «Pyl» (peil) betrof. (1)

Dentelle de Gand à réseau varié of **Gentse kant** is een kant in delen, wat zeggen wil :

ieder motief wordt afzonderlijk geklost;

daarna worden al de motieven terug op de tekening bevestigd en onderling verbonden, hetzij door een Valenciijn, een Mechelse of een Parijse tralie, of door eenvoudige vlechtjes, zoals vermeld is in de aanvraag om het brevet te bekomen.

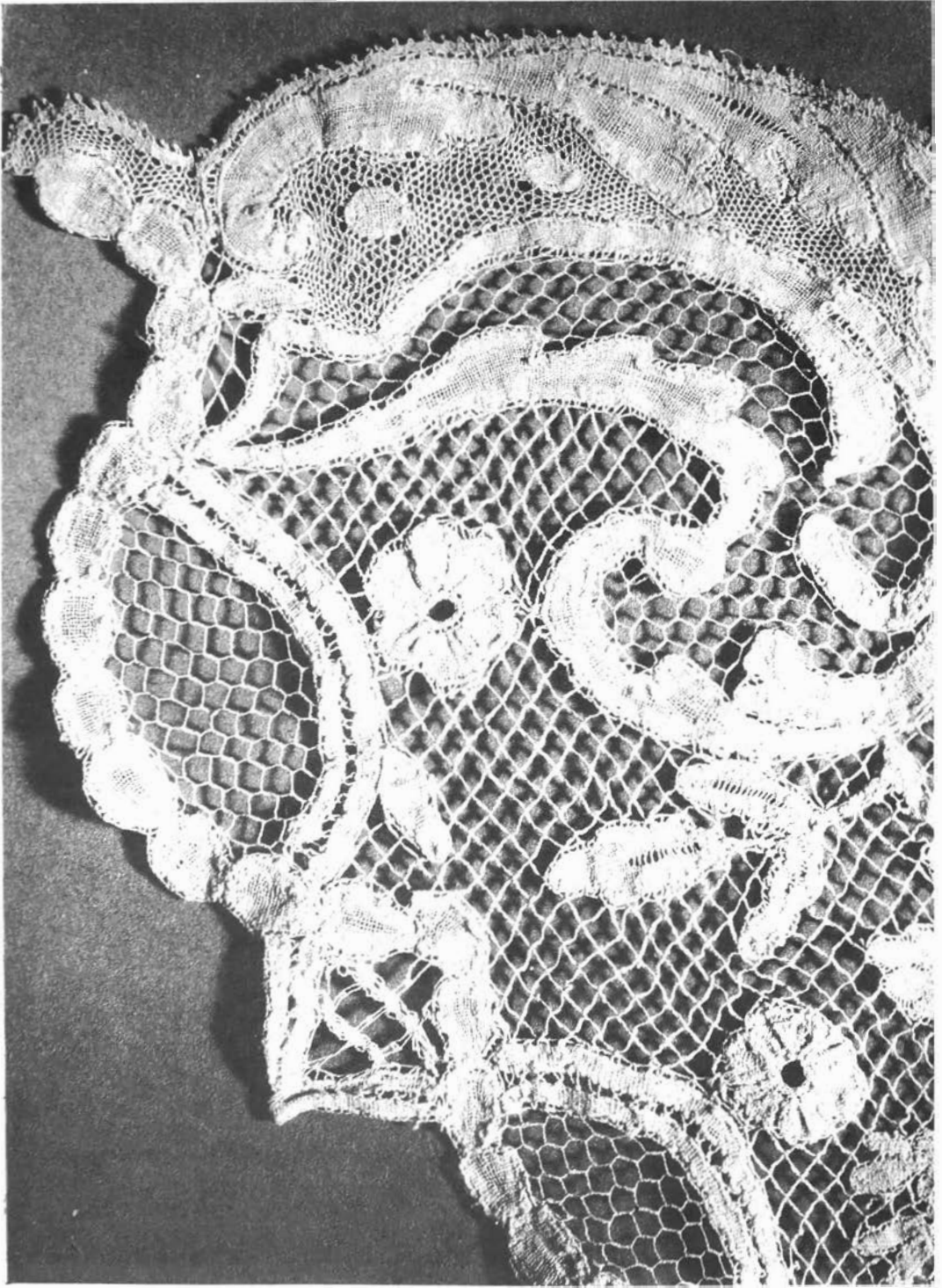
Het centrale motief van het hier beschreven stukje vertoont nergens een sierdraad, terwijl alle andere motieven van een contourdraad omringd zijn.

In dit middenstuk komen bloemen voor, waarvan de vulling veel gelijkernis vertonen met die, gebruikt in een benedictievelum in *Gentse kant*, eigendom van de eerwaarde zusters van de Visitatie.

In beide bloemen is een deeltje uitgewerkt in halfflinnenwerk. In alle motieven van dit stukje, die uitgewerkt zijn in linnenslagen, is, waar vereist, gebruik gemaakt van openluchtjes of *jours*.

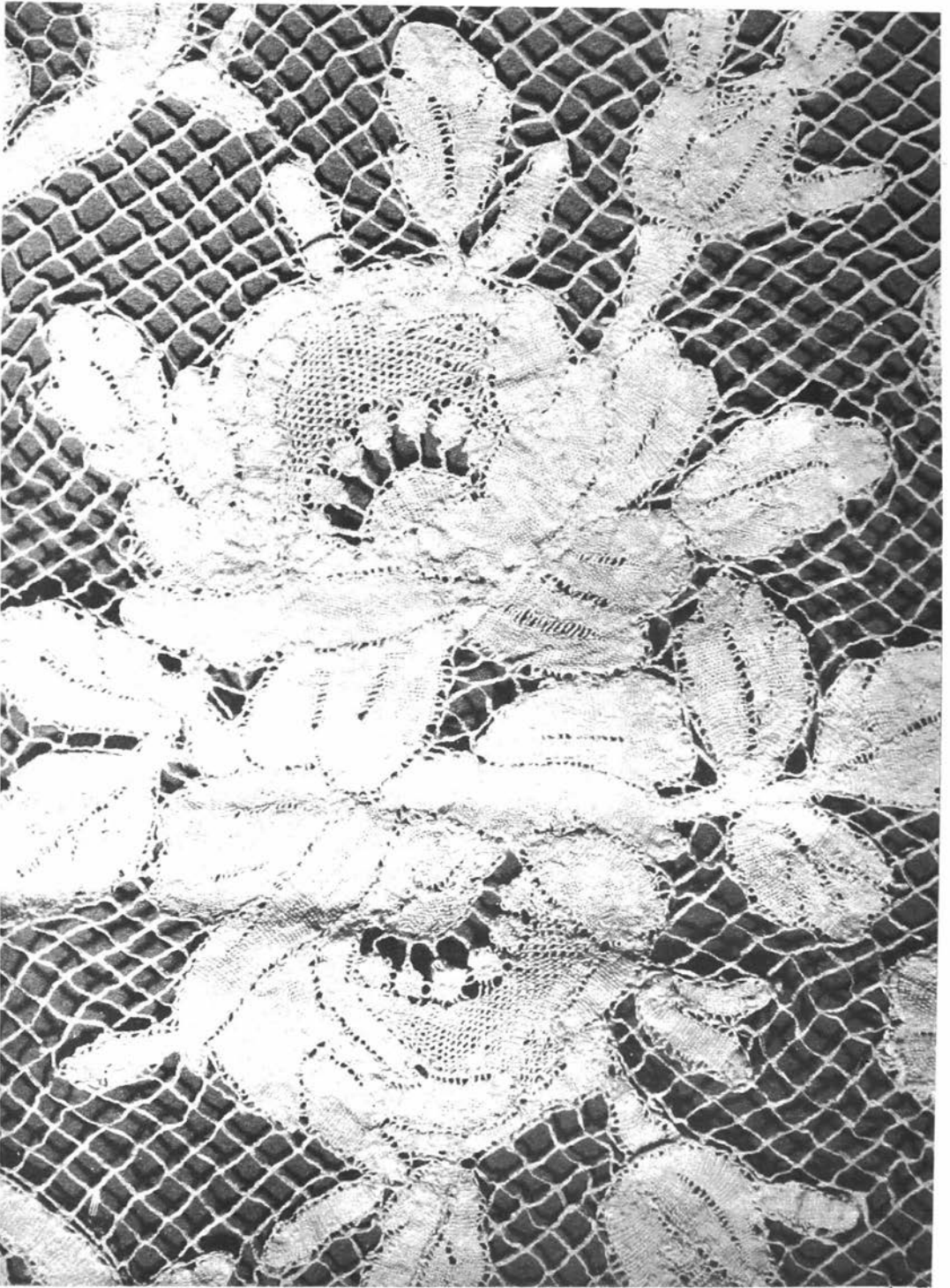
Zes kleine bloemetjes die, van links naar rechts, het hoofdmotief half omringen, vertonen een open hartje, wat geen uitzondering blijkt te zijn. Eenzelfde manier van uitwerking is te zien in het reeds aangehaalde benedictievelum, alsook in een strook kant, waarschijnlijk afkomstig van het

(1) *Mélanges historiques et anécdotiques sur la ville de Gand*, door Prosper Claeys - l'Orphelinat des filles pauvres en 1744, pp. 213 - 217.

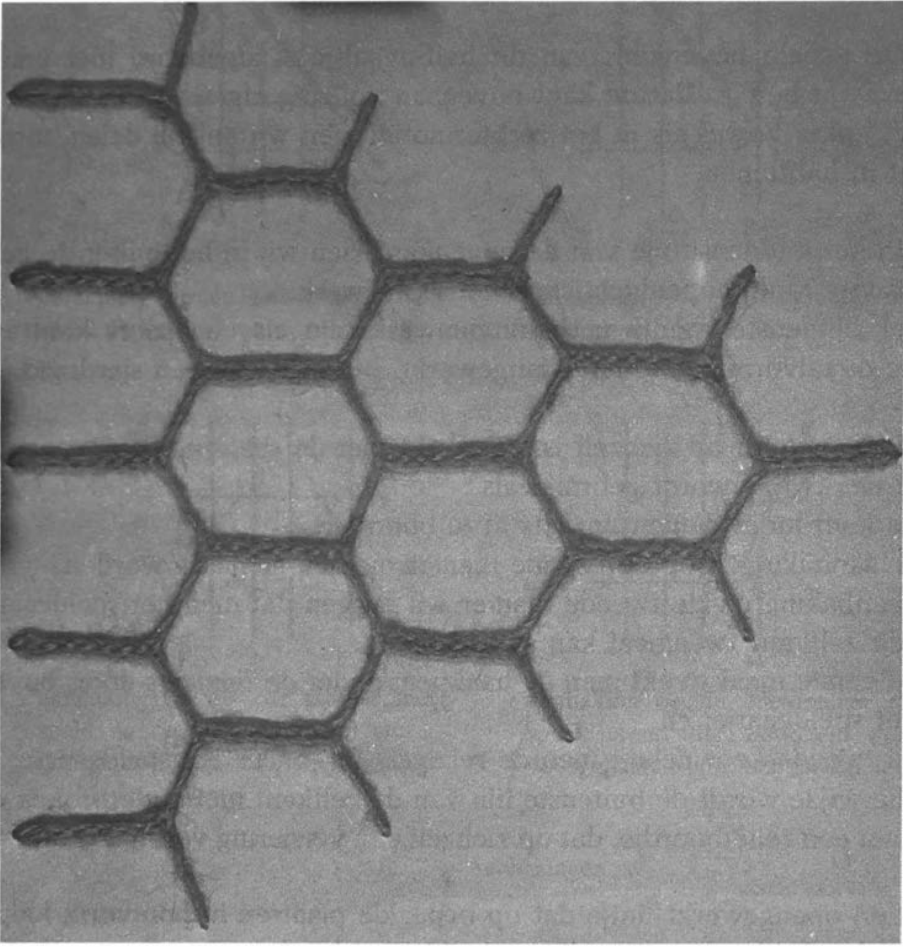
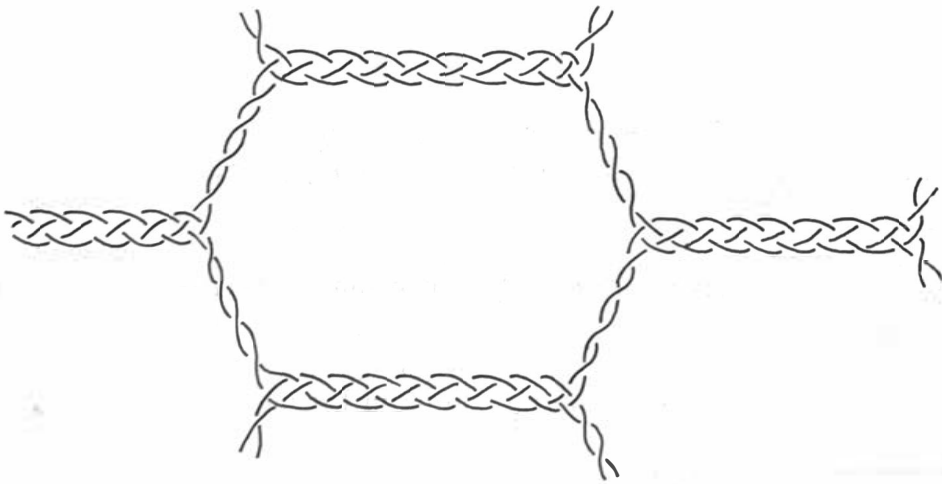

Afb. 4 — Detail van de uiterste hoeken van
het stukje in «Gentse kant»

(Foto : Marcel Van Damme)

Afb. 5 — Detail van middenbloem van het stukje in «Gentse kant»
(Foto : Marcel Van Damme)

Afb. 6 — Grond gebruikt als vulling in de «modestië» en gebaseerd op de techniek van de Mechelse tralie.

kleed, eens door de stad Gent aan de toenmalige Hertogin van Brabant geschonken ter gelegenheid van haar huwelijk. (2)

De gehele bovenkant van dit half-ovaaltje is afgeboord met inkel-oogjes, wat bewijst dat de kant bovenaan volledig afgewerkt is. In het linker zowel als in het rechtermotief zien wij enkele delen, uitgewerkt in halflinnen.

In het middenstukje van de bovenkant zien wij in het buitenste, licht geschulpte randje, openluchtjes in het linnenwerk. In het binnenste randje in halflinnenwerk zijn als een soort contrast, kleine ovaalvormige motiefjes uitgewerkt, omringd van een sierdraad.

Ieder motief op zichzelf is afgewerkt met de *speld na vier*. Deze werkwijze wordt gebruikt als :

- de kant moet dienen om iets af te boorden;
 - er aanhakingen op de tweede manier moeten gemaakt worden. Een aanhaking op de tweede manier wil zeggen dat men het speldgaatje van de zelfkant tweemaal kan gebruiken :
 - de eerste maal steekt men de haakpen, onder de reizigers door, **boven** het speldgaatje, en
 - de tweede keer neemt men de reizigers op, **onder** het speldgaatje.
- Op die wijze wordt de buitenste lijn van de zelfkant niet onderbroken en ontstaat een reliëfboordje, dat op zichzelf een versiering vormt, zie afb. 4.

Een opengewerkt lintje dat op bepaalde plaatsen in puntvorm loopt, wordt doorkruist door een slingertje, bestaande uit bolvormige motiefjes. Beide kanten van zo'n bolletje worden omringd van een sierdraad. Deze contourdraden worden op gelijke afstand met elkaar verwisseld, en vormen een scheiding tussen de bolletjes, die in dit werk, in linnenslagen zijn uitgevoerd.

Deze vaak voorkomende bewerking uit het fijn bloemwerk wordt bijna altijd in halve slagen uitgevoerd; deze bewerking noemt men *het paternostertje*.

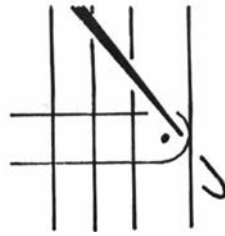
In de vier puntvormige motiefjes onderaan werd een fantasiegrond als vulling gebruikt.

Tussen lint en *paternostertje*, alsook in het middenmotief bovenaan

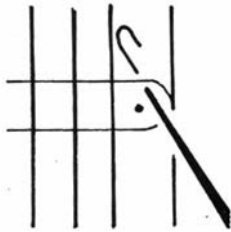
(2) Deze strook kant, in het bezit van het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, staat afgebeeld in het werk *Dentelles Belges 19e - 20e siècles* door Mw Risselin-Steenebrugen, Ere-conservator van voornoemd museum, PL XXXIII. Dit werk is ondertussen in oktober 1978 in het Nederlands verschenen.

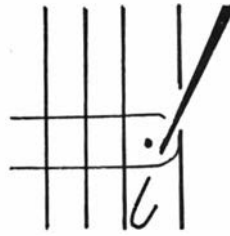
aanhaking op de 1ste manier met speld na de twee

aanhaking op de 1ste manier met speld na de vier

aanhaking op de 2de manier met speld na de vier, de draad wordt doorgehaald boven het speldgaatje

aanhaking op de 2de manier met speld na de vier, de draad wordt doorgehaald onder het speldgaatje

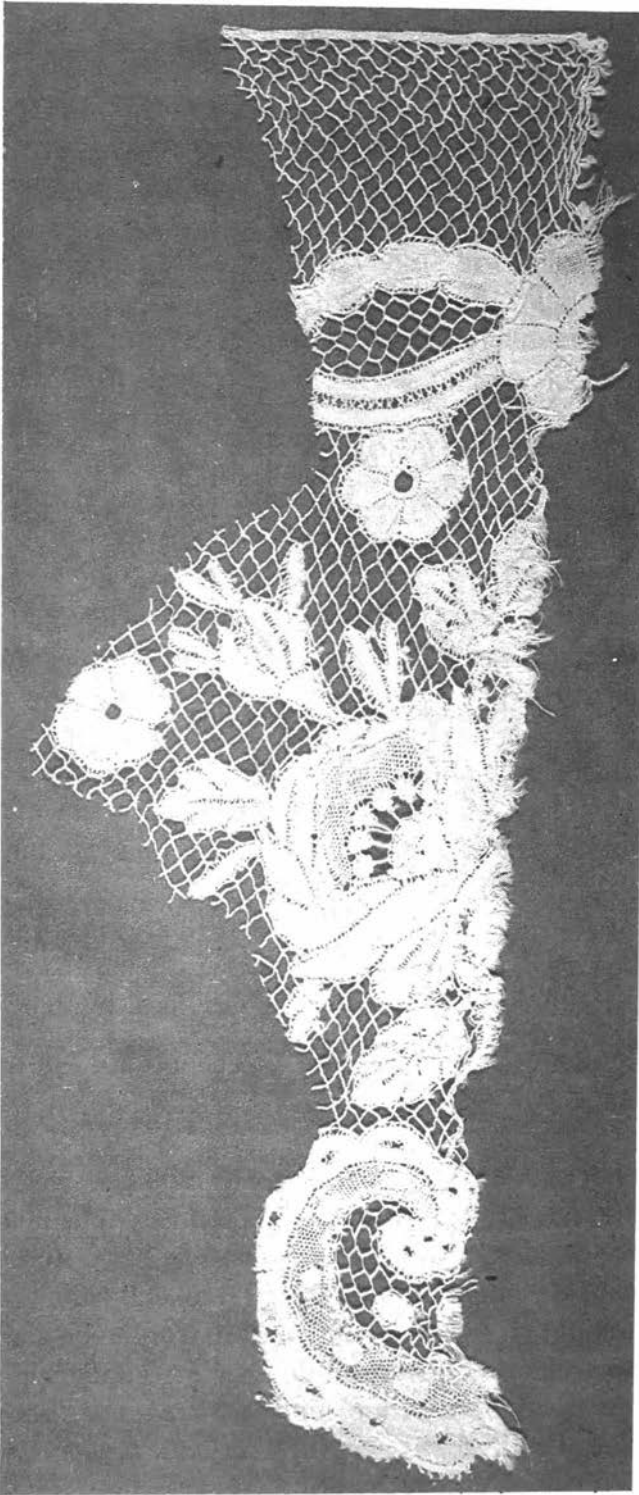
Afb. 7 — Aanhakingen

en de twee zijmotieven, is de variante op de Mechelse tralie als opvulling gebruikt.

Het centrale motief is onderling door de vierkante Valencijsentralie aan de andere motieven verbonden.

Helemaal onderaan in het midden zien wij één van de bloemen, welke qua vorm en uitwerking, bijna in alle ons bekende stukken van «Dentelle de Gand à réseau varié» voorkomen, alsook de bloemen van het centrale motief, die nu eens zijdelings, dan in vooraanzicht getekend zijn. Ze kunnen als een typisch kenmerk van dit soort kant aanzien worden en zijn, als het ware de handtekening van de ontwerper, de heer Fr. Vandersypt, leraar voor tekenen aan de *Byzondere School voor teekenkunde, voor nyverheid en geweeftsels te Gent, toen gevestigd in het beluik der Akademie.* (3)

(3) *De Gentse kant* door Maurits Broeckhove, p. 16.

Afb. 8 — De bovenkant van dit fragment in «Dentelle de Gand à réseau varié» vertoont een zelfkant, en de onderkant van deze strook is afgewerkt met inkeloojes, wat bewijst dat dit stukje afkomstig is van een *volant*.

De tekening is dezelfde als deze van de *modestie*, in het bezit van de E.Z. van de Visitatie, Onderstraat 8 te Gent.

Ook de uitwerking is gelijk aan voornoemde *modestie*, doch in dit fragment is nergens gebruik gemaakt van een sierdraad.

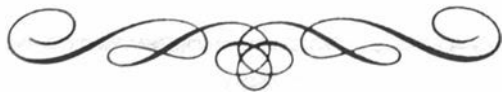
Wat tenslotte het gebruik van dit stukje kant betreft, veronderstellen wij dat het zou gediend hebben als *modestie*, een stukje weefsel dat wel eens noodzakelijk was om een te diepe halsuitsnijding te verdoezelen. Een fragmentje van een ander stukje in hetzelfde soort kant, zie afb. 8 dat aan de ene zijde een zelfkant vertoont en aan de andere zijde afgewerkt is met inkeloogjes, met dezelfde tekening als in de *modestie* en op de sierdraad na, op dezelfde manier uitgewerkt, steunt deze veronderstelling. Het gaat hier waarschijnlijk om een fragment van een *volant* en, logischer wijze, zullen *modestie* en *volant* als versiering voor één en dezelfde japon gediend hebben.

Hier te Gent gaat de grote verdienste uit naar de heer Roger De Caluwé uit St.-Amandsberg, die als eerste geïnteresseerde de «Dentelle de Gand à réseau varié» uit de vergetelheid wist te halen, zodat deze te bewonderen viel ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van de Visitatie, Gentstraat 3, te St.-Amandsberg, in een tentoonstelling, gehouden in de Kapittelzaal van het klooster, op 28 en 29 april 1973. (4)

In ditzelfde jaar verscheen een studie over de *Gentse kant* door de heer Maurits Bröeckhove uit Gent, een biezonder belangrijk werk, dat ons de oorsprong en de teloorgang van deze kantsoort uiteenzet.

Onze intense dank gaat naar beiden, alsook naar de inmiddels overleden Zr. Françoise Michel, die als kosteres een onnoemelijke zorg aan *haar* kanten besteedde en ze voor ons bewaarde, zodat deze prachtige en waardevolle stukken mogen aanzien worden, niet alleen als een bewijs van de degelijke en veelzijdige vakkennis van de Zusters der Visitatie der Gentse kantschool, maar ook in de eerste plaats als een fijnzinnige uiting van het schoonheidsgevoel van ons Vlaamse volk.

L. VAN DIJK - VANHOOREN.

(4) Ibidem, p.7.

BOEKBESPREKING

Henri J. BOCKSTAL. De zegels van de burgemeester, schepenen, ontvangers en oppervoogden van de Stad Oudenaarde. Stadsarchief en V.V.V.M., Stadhuis 1977, XLIX, 157,138 ill. Ter begeleiding J.M. VOSSAERT.

De bewoners van Oudenaarde kunnen zich gelukkig achten. Elkeen die enigszins verwant is met een magistraat van de XIVe, XVe en XVIe eeuw, vindt uiterst systematisch zijn familie en de zegels ervan terug. In het stadsarchief en -museum berust een zegelverzameling van 1367 tot 1582, een reeks lakafdrukken, een unicum. Weinige lokaliteiten hebben dusdanige autentieke bewijsstukken bewaard. Aantal en verscheidenheid, waarde op genealogisch en heraldisch gebied bestempelen deze kollektie tot een van de waardevolste in het land.

De historicus vindt feiten en data. De familiekundige ontdekt stamvaders of familieleden als lid van het Magistraat. De sigillograaf waardeert de technische vaardigheid en vindingrijheid van de zegelsnijder. Elke stijlperiode vertolkt een bepaalde kunstuiting. De heraldieker legt daarin de ontwikkeling van de wapenkunde vast, en kan een niet gedateerd wapen door bepaalde tekens in een beperkte periode onderbrengen. De zegelafdrukken tonen aan hoe twee familiegroepen haast het monopolium van de stadspolitiek in handen hadden, in het boven vermelde tijdstip, de families Cabeliau en van der Meere. Voor de eerste familie zijn er 27 zegelafdrukken voorhanden, voor de tweede 25. De familie van den Bossche volgt met 18, van Huerne en del Vael elk met 12, van Quicquelberghe met 10

lakafdrukken. Andere namen, als familienaam of bijnaam, treft u aan op randschriften of legenden. De drager moest de vervaardiging van een zegelmatrijs betalen, vermits de zegel niet uitsluitend voor het bezegelen van openbare documenten diende, maar ook voor de bekrachtiging van persoonlijke bescheiden. Ze waren meestal uit koper en staal vervaardigd, zelden uit zilver en goud. Het stadsbestuur stelde het zegellak voor de waarmede van documenten ter beschikking. De studie verstrekt de alfabetische rangschikking van de persoonsnamen met aanduiding van jaartal, plaat en volgnummer en verwijzing naar de zegelbeschrijving, een kronologische lijst, een register van de belangrijkste symbolen op de wapens: herautstukken, wapenfiguren, natuurlijke, met delen van het menselijk lichaam, dieren, hemellichamen, bloemen en planten, gebruiksvoorwerpen, enz.; de karakteristieken van de zegels zijn behandeld per periode, ook de vernietiging of het onbruikbaar maken na de dood van de eigenaar.

Studies over zegels, en meer bepaald zo uitvoerig over één lokaliteit komen zelden voor, omdat dusdanige reeks weinig voorkomt. De belangstellenden en deskundigen en zeker de inwoners van Oudenaarde zullen deze publikatie als een modelstudie aantekenen.

Renaat van der Linden

Bij het ter perse gaan van ons tijdschrift vernemen we het plotse overlijden van ons zo verdienstelijk medelid E.H. Frans PENNE, konservator van twee musea te Overmere. In het volgend nummer verschijnt een In Memoriam vanwege ons bestuurslid Robert Ruys.

Red.

Veesnijders in Vlaanderen

Vervolg van OVZ LIII (1978) 137 - 160

De plicht van de vorser bestaat erin naar volledigheid te streven, maar die bereiken blijft een ander paar mouwen. De officiële lijst van begin 1949 leest u in het begin van de studie. Nergens is een garantie voorhanden, dat de lijst — zelfs voor die periode — volledig is. Het toeval of bestendige lektuur kunnen je dienen, bij voorbeeld voor Lampernisse. Je leest in een bijdrage : **Folklore van L. door de eeuwen heen** :

Ook het wild en het vee waren betrokken bij het volksleven. Er waren de jachtpartijen ingericht door de heer Fremot, fabrikant uit Rijsel. De «poesters» of boerenknechten mochten dan van de boer mee om de hazen te dragen of op te jagen. 's Avonds was er hazesouper in de herberg St.-Elooi, bij Silveer Vermeulen, de «veesnijder». (1)

Een vragenlijst is opgestuurd naar al de boven aangegeven adressen. Een twintigtal lieden hebben geantwoord. Een twintigtal brieven zijn teruggekeerd met het bericht : **onbekend — overleden — woont niet meer op het aangeduid adres**, hoewel de bestemming immer aangeduid was met de vermelding : èn familie.

We kennen thans enigszins de praktijk van weinig bekende dieren-specialisten, want die titel verdienen ze geheel en al !

Hun naam en taal wordt een andere opgave. De «hagemeester» voor de streek van Izegem behandeld, is in het *Westvlaamsch Idioticon* van L. DE BO, Brugge, 1873, opgegeven als een persoon die op onwettige wijze de geneeskunde beoefent; van veeartsnijkunde is er geen spraak. Een «perdemeester» is volgens Isidoor Teirlinck in zijn *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon*, Gent, 1921 een veearts, maar op andere plaatsen ontdekken we, dat ook een molenaar de naam perdemeester draagt. Die zal alleszins niet louter als veearts optreden, en gebeurlijk ook «snijder» geweest zijn. (2)

(1) Zuster Maria-Bernarda Coppillie, Ere-Schoolhoofd Gemeenteschool Lampernisse. In : de *Autotoerist*, Antwerpen, 31 (1978) 891.

(2) Zie : *Heemkundig Handboekje van de Antwerpse Randgemeenten*. Borgerhout, Herfst 1965, 13 (1965) nr. 3, 1 : *Molenaar te Aartselaar als «perdemeester»*.

Het gebeurt regelmatig, dat veehandelaars zelfs als snijder voor biggens en viggens optreden, in het verleden en het heden. Elk en zij zelf vinden hun handig- en vaardigheid vanzelfsprekend, gebeurlijk in een gave en geest van traditie. Een speciale naam krijgen ze niet.

Beroep en vergoeding

Na deze uiterst summiere kennismaking en ontmoeting met een paar types, in de verheven zin, van deze weinig bekende wereld, raken we even een sluier aan, die hen omgeeft : welk beroep oefenen deze lieden uit ?

We dienen er toch op te letten, dat we bij twee figuren, nl. Germain Verstuyft te Oordegem en André Buysse-Ginneberge, Kerkstraat 27, Knesselare **veesnijder** op de titelplaat naast de deur zien prijken. Zij leefden of leven van dit vak. Leden van de familie Verstuyft woonden in de herberg 't Gemeentehuis, maar waren in hoofdzaak veesnijder. Kan er men er dan van twee beroepen gewagen ? We vermeldden boven Sylvère Vermeulen, veesnijder te Lampernisse (bekend langs de Autotoerist van 22 juni 1978). Hij was in die hoedanigheid bekend in het dorp en de omgeving, maar was tegelijk *de baas van Sint-Elooi*. Zijn herberg droeg de naam van de sint. (Mededeling Zr. Maria Bernarda Coppillie)

Bestaat er kans een nette lijn te trekken tussen deze maatschappelijke werkkringen ? De vele personen die welwillend onze sobere vragenlijst beantwoord hebben, verklaren dat ze als bij- of hoofdberoep veehandelaar en/of slager waren, vaak een erfenis of traditie in de familie. Bij elke ontmoeting en in iedere brief van de *lubbers* — officiële naam voor hun vak ! — trof men het feit, dat ze van de dieren houden, en van de landbouwers tegelijk. Ze zijn er in hoofdzaak op bedacht dier en mens te helpen.

We leven in een tijd, waar ekonomie het hoge woord voert. Werk en werkloosheid, vergoeding voor wie niet werkt en recht op werk zijn schering en inslag in menig midden. Daarom raken we heel even de vergoeding van de *lubbers* aan.

Het Verbond der Erkende Veesnijders van Oost-Vlaanderen publiceert een tarievenlijst, na een algemene vergadering van zesentwintig leden op 12 juli 1963 te Gent.

Met algemene meerderheid hebben ze volgende prijzen vastgesteld :

- a) VIGGENS : 15 fr. per stuk tot tien viggens; vanaf het elfde viggen is het 10 fr. per stuk bij.
Een voorbeeld : 5 viggens : 75 fr. — 8 viggens : 120 fr. — 10 viggens : 150 fr. — 11 viggens : 160 fr. — 15 viggens : 200 fr. — 20 viggens : 250 fr.
- b) STIEREN : 50 fr. (nadien vermeerderd tot 100 fr.)
- c) BEREN : jonge beren : 50 fr (idem als boven) — oude beren : 100 fr.
- d) VEULENS : 250 fr. (nadien vermeerderd tot 850 fr.)

Renaat Vermeulen van Grembergen-Dendermonde en Georges Ryheul van Zedelgem stuurden me talrijke gegevens, ook i.v.m. de tarieven. De eerste omlijnt de prijs langs een paar omwegen : *toen ik de stiel leerde bij vader in 1946, ging hij na de dagtaak zijn haar laten snijden en zich laten scheren in een café. De prijs voor het haar snijden : 7 fr. — scheren 3 fr. — een glas bier 5 fr. In 1949 kwam bij ons een zelfstandige metser die ook landbouwer was en bij geen baas ging werken : die vroeg per uur 20 fr. Een viggen snijden kostte dan 10 frank. Als we nu 20 fr. vragen per stuk, dan is het te veel. Reken dan maar zelf !*

De tweede seint sober voor dit punt : *Ik heb mijn hele loopbaan misschien maar tien vergaderingen gekend. Het ging er telkens bijna om prijsverhogingen. Eerst was het 1 fr. per viggen, nadien dan 2, dan 5 dan 7,5 en dan 10 fr. per stuk. Nu ik gepensioneerd ben, ken ik de prijzen niet meer.*

Zijn familienaam was bij de oudere mensen niet bekend. Ze noemden hem gewoon : *Georges van de Snijder*. Meer dan een halve eeuw geleden heeft hij het vak aangeleerd bij zijn vader, beenhouwer en veesnijder. Deze had het tachtig jaar geleden geleerd bij Theofiel Verduyn uit Rudervoorde. Enkele lieden oefenen klaarblijkelijk het vak nog uit, met en wellicht zonder bijstand van een veearts. Over het algemeen stippen ze aan, dat in het beroep geen broodwinning meer vastzit. De naam «snijder» behouden ze nog bij de oudere generatie. Dat feit is in menig antwoord beklemtoond. De officiële naam *lubber* heeft klaarblijkelijk nergens weerklonken.

Doel

Het past, dat het doel van de snijder en van de eigenaar der dieren aangeraakt wordt. Daar ligt een wondere brug tussen een boek van 1652 en een krantenbericht van 24-25 juni 1978 i.v.m. de landbouwministers van de Europese Gemeenschap. De titel laat geen twijfel bestaan :

BEREN NIET MEER KASTREREN IN E G ?

Beren of mannetjesvarkens ontwikkelen een geslachtsgeur. Dat feit maakt het vlees minder goed verkoopbaar. De ministers van Landbouw in Europees verband zijn er thans bij betrokken.

Daar ligt een van de drijfveren van het kastreren of lubben.

We vinden een onmiddellijk aanknopingspunt bij Johan van Beverwyck (Dordrecht 1594 - 1647). Deze befaamde geneesheer, van aanzienlijke familie, die studeerde te Leiden, Montpellier en promoveerde in Padua, schreef o.a. Schat der Gesontheyt, in 1636. Het werk beleefde talrijke drukken. Zijn vriend Jacob Cats «versierde zijn werken met kopere platen en versen».

Afb. 11 — Titelpagina van het boek

Kapittel XI van het derde boek behandelt : **Van het onderscheyt ende verkiesinge van 't vleesch.**

Het lubben der dieren komt er van pas. Zes factoren bepalen het verschil van het vlees : *de jaren, het voer, het land, de hemel* (klimaat), *de gestaltenis, de leden* (ledematen). Het lubben komt in hoofdzaak bij het vijfde element «de gestaltenis» voor.

121 a. :

Ten vijfde, *de Gestaltenis* : Want een vleesch is altijd beter en meer voedende vet als magher. ..Hierom, seydt hy (Platina), salmen van het vetste vleesch het magerste, en van 't ghene dat heel mager is, het vetste eten. -----

Hier toe behoort het Lubben, 't welck wondere kracht heeft, om de ghematigheyt en de gestaltenis te veranderen. Want het Vleesch van de ghelubde Dieren krijght gansch eenen anderen smaeck ende reuck, ende is derhalven niet alleen aengenamer, als van de onghelubde, welckers vleesch een sware en stercke scherpigheyt van hem geeft, maer oock veel gesonder, ...

*Het beest dient haest gelubt, dan sal het beter smaken,
En dat sal even-selvs sijn reuck te beter maken.*

Dit lubben is al een oude wreedheydt, om sijn leckerheyls wille de nature selve soo smadelijk ongelijk aen te doen. En ten is niet by de mannekens alleen ghebleven, maer oock tot de wijfkens ghekomen.

Hier te lande zijn de Ossen van de arbeydt verlost, maer werden alle ghehouden voor de keucken, zo datter geen vleesch en is, dat van alle soorten van menschen meer geeten wert, alzo van 't selve een yegelijk tegen den winter sijn provisie in de kuyp doet. Men siet in den ouden Poët Homerus, dat de Helden aldaer lustig schransten van 't Ossen-vleesch, en 't is hedendaegs in gemeente maeltijden veeltijts het hoofd-stuck van de tafel. ...

126 a. :

Kalveren ... Soo datze ten minste twee maenden out behooren te wesen, eerse goet zijn om op tafel ghebracht te worden ... geven het lichaem goet voetzel : Inzonderheydt die noch zuygende gelubt werden, dewelke in malsheyt het ander Jalfs-vlees(sic!) te boven gaen.

127 a. :

Schappen ... Om van dit Dier gesonst, en aengenaemst te maken, zoo is van nooden geweest, de natuerlijcke gestaltenis te veranderen. Want wat groot werdende, bespringht terstont de Schappen, waer door 't vleesch sterck ende na de Bock ruyckt, ende quaet voedtzal geeft : het welck door het lubben belet ende voorghekomen wert.

...Welck Hamelen-vleesch van het beste voedtzal gheeft, insonderheydt als den Hamel maer een jaer oudt en is. ...(Hamel = gesneden ram).

Maer gelijk men geen Lam voor vijf maenden en behoort te lubben, also indien sulcx na het jaer geschiet, soo en sal het vleesch so lieflijk niet wesen.

130 b. :

De deughden die de Hanen ontbreken, werden overvloedigh bevonden, alsse by tijds gelubt werden, te weten, in de Capoenen. Want haar vleesch dat anders door haer hitte en ghestadigh springhen op de Hinnen, droogh, magher en hardt is, werdt door het lubben vochtigh en mals, en uyt-treckende de hitte ende drooghte, wert in alle gematigheden volkomen gematigh, licht om te verteeren, goet voedtzal gevende, het beste bloedt makende, en onze natuerlijcke warmte verneerderende. So dat de Capoenen met groote reden onder 't beste dat op Tafel mach komen, kunnen gerekent werden. ...

Sommige hebben de Hoenderen oock willen tot Capoenen maken, ende dat met een heet yser, waer door sy heel vet werden, ende, na de dunne tonghen oordeelen, seer lieffelijck van smaeck zijn. 'T welck *Calenus* oock getuygt in 't eerste Boeck van 't Zaet, daer hy zeydt, dat de wijfkens van de Dieren mede gelubt werden, en dat zulcken vleesch zoeter is, als ander.

Wanneer het gaat om de smaak van het vlees, bestrijken we, vóór we het beseffen, het terrein van het dieet. Allerlei dieren defileerden. Deze beschouwingen krijgen wellicht verdere aandacht langs de voeding om !

BEREN NIET MEER KASTREREN IN E G ?

DEN HAAG — De Nederlandse minister van landbouw, Van der Stee, stelde drie dierenartsen van zijn veeartsenijkundige dienst ter beschikking van de Europese Kommissie om te bevorderen dat er een eind komt aan het kastreren van mannetjesbiggen. Die ingreep moet nu nog alom in de EG worden verricht, omdat de gemeenschapswetgeving het slachten van niet gekasteerde mannetjesvarkens verbiedt. Vrees dat mannelijke geslachtsgeur het vlees minder goed verkoopbaar maakt ligt daaraan ten grondslag.

Men werkt nu aan een methode om in het slachthuis de geslachtsgeur te herkennen, maar het overbodig worden van kastratie hangt volgens Van der Stee niet daarvan af, maar van de EG-richtlijn. Hij laat dit weten

in zijn antwoord op vragen van een tweede kamerlid.

De minister stelde de zaak in de raad van EG-landbouwministers aan de orde. Zijn departement diende een voorstel tot wijziging van de richtlijn bij de Europese Kommissie in. De drie dierenartsen moeten nu bevorderen dat de kommissie dat voorstel in behandeling neemt.

Naar een woordvoerder van het produkt-schap voor vee en vlees desgevraagd ter toelichting meedeelde, maakten techniek en fokkerijresultaten de kastratie voor Nederland overbodig. Beren (mannetjesvarkens) gaan pas geslachtsgeur ontwikkelen op een latere leeftijd dan waarop ze in Nederland geslacht plegen te worden.

(24-25 juni 1978)

Naast de smaak van het vlees komt het element «temmen» van het dier om de hoek zien. Alom op de buiten kun je verhalen noteren van «briestige», hitsige hengsten en stieren die mannen en vrouwen deerlijk en soms dodelijk zelfs hebben gekwetst. Het lubben ofte ontmannen is er op gericht de dieren zo tam mogelijk te krijgen. Met een os kon weleer een sjofele landman zijn akker bewerken. Een stier is steeds het bezit van een welstellende boer. Bij viggens, hanen en konijnen komt het er op aan de dieren zo rustig mogelijk op het erf te laten rondlopen, na de kastratie, of om ze zo gauw mogelijk vet te mesten, voor de verkoop.

Enmaal kan ook het volksvermaak de aandacht en zijn recht opeisen, in een Ossekoers, die stand hield tot het begin van onze eeuw.

Lieden die de kastratie graag inzien in kulturhistorisch verband, kunnen zich vermeien in het *Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens* van E. HOFFMAN-KRAYER, Band IV, Berlin-Leipzig 1931/32, kolom 1067 — 1074 (KARLE). Daar ontdek je de zelfkastratie, o.a. als een daad in extaze. De godsdienst van de Egyptenaren en Feniciërs en Romeinen raakt dit punt aan, ook het begin van het kristendom. Natuur- en kultuurvolkeren kennen de kastratie, in geval van oorlog en wraak. De wereld van de eunuchen is een wereld apart en we verwijderen ons vlug van het domein der veesnijders.

De taalkunde zal op zeker ogenblik ook hier haar rechten laten gelden, langs de studie van de familienaam om. De naam van Augustus en Jan Snieders (letterkundigen), van Frans Snijders (schilder), van anderen als Sneyders en Sneyers en Snijers kan evenzeer terug wijzen op een schoenlapper als op een veesnijder. Wie weet ?

De naam van de getroffen dieren vormt een hoofdstuk als dusdanig. Het wordt een peilen voor specialisten. Bij de beroving van zijn voortplantingsvermogen wordt een paard een ruïn of een karhengst, een haan een kapuin, een stier een os; een gesneden beer wordt een barg, een gesneden zeug een gelte. We begeven ons op glad ijs. Dat klinkt een tikje zo alom. Maar René Stevens van Kalken deelt mede, hoe een inwendig gesneden varken bij hem een binnenbeer wordt of blijft. De dieren veranderen niet alleen vlot en vlug van gestalte en van gedaante, maar tevens van naam.

We zijn ternauwernood gaan snuisteren in een domein van de veesnijders, mannen met traditie en waardering, met vaardigheid en waardigheid, maar we ontdekken terstond, hoevele andere takken en vakken als haak- en raakpunt aantreden.

Anekdoten en raadsels

Op een keer verklaart een stadsbewoner aan zijn vrouw :

— Moeder, het wordt tijd, dat we onze kleine de eerste sexuele inlichtingen verstrekken. Het is beter, dat wij hem een tikje voorlichting leveren, want als hij begint vragen te stellen, zou het kunnen gevaarlijk worden voor ons.

Zo gezegd, zo gedaan. Vader en moeder en zoon trekken naar de buiten. Daar loopt er een stier op de weide, en een eind verder een koe en een kalfje.

— Dat loopt van een leien dakje, bedenkt de vader. Kijk, zegt hij tegen de kleine. Dat is een stier. Die zorgt er voor, dat de kleine in de moeder

komt. De koe, die draagt het kalf zoveel maanden in de buik en werpt het dan op de wereld en dan wordt het kalfje groot; het jongetje wordt een stier en een meisje een koe... en zo gaat het voort.

Vader en moeder zijn opgelucht. Alles is zo klaar als pompwater.

Ineens merkt de zoon een os op.

— Hé, vader, wat voor een soort is dat?

De stedeling staat er perplex bij en blijft het antwoord schuldig. Dat is niet voorzien. Maar moeder brengt de redding :

— Dat, dat is een suikernonkel. Die heeft geen kinderen en hij kan geen kinderen krijgen.

De jongen snapt het niet geheel en al, maar knikt en zal in het vervolg de suikernonkel met andere ogen beschouwen.

— Neem een keer honderd beesten, vijftig van de ene en vijftig van de andere soort. Bij een serie van vijftig trek je er telkens een af. Hoeveel blijven er in het geheel over?

— Vijftig natuurlijk.

— Neen, honderd. Daar zijn vijftig koeien en vijftig stieren. Je trekt vijftig stieren een kloot af. Dan blijven daar vijftig ossen over. En zo zijn er in totaal weer honderd beesten!

— Welk is het verschil tussen een geitebok en een schapebok?

— Geen?

— Toch wel, de ene geeft wol en de andere geeft «katoen»!

Dusdanige moppen en raadsels passen bij een bezoek aan een veesnijder.

Bij veesnijders kunnen allerlei punten betrokken worden, o.a. een uithangbord(je) in het Museum voor Volkskunde te Gent, met de tekst :

*Hier scheert men honden en snijdt men katers
aan een civielen prijs*

Het behoorde toe aan Désiré D'Haese en stond voor zijn venster opgesteld.

Verder, de muziekmaatschappijen De Kattensnijders en Katersnijders te Zelzate die optreden o.a. ter gelegenheid van Karnaval, als vertegenwoordiger van de wijk «De Kat». (Inlichtingen bij dhr Georges Van Kerckhove, Denderdreef 130, Zelzate).

Wij danken zeer vele lieden die ons mondeling en schriftelijk allerlei inlichtingen en wetenswaardigheden hebben verstrekt. Het onderwerp is

niet uitgeput. Het komt klaarblijkelijk een eerste maal aan de orde. Bij een volgende gelegenheid kunnen anderen een onderdeel hernemen en verder uitdiepen. Ik sta graag tot hun dienst.

In verband met de VEESNIJDER zijn ook gerechtelijke dokumenten, processen (in hoofdzaak in Wallonië, 3) bekend. Ze berusten in de dokumentatiedienst, van de bibliotheek Koninklijke Bond der Oostvlaamse Volkskundigen, Kraanlei 63, Gent, in afwachting dat ze nader kunnen onderzocht worden. De heren L. Van Melkebeke, hoofdingenieur-directeur, en R. Derveaux, inspekteur-generaal in het Ministerie van Landbouw hielpen me langs de Juridische Dienst van dit Ministerie. Robert Ruys, kollega-bestuurslid van de Bond leverde eveneens daarvoor dokumenten. Ik betuig hun mijn ware erkentelijkheid.

Vele andere personen dank ik even oprecht

Prof. Dr. A. De Moor, Scheldewindeke-Oosterzele;

Heer G. en Mej. M. Verstuyft te Oordegem; Mej. Agn. Meiresonne, Gavere; Senator Geerinck E., en veehandelaar A. Geerinck te Zele;

Jozef Ghyssaert, adjunkt-stadsbibliothekaris, Brugge;

Veesnijders en verwanten van hen :

Walter Bottelier, Maldegem; Dionisius De Zaeger, Lo; Casimir Maenhout; Boekhoute; André Moens, Ertvelde; Hector Scharlaken, Diksmuide; René Stevens, Kalken; Edm. Van Huffel, Bottelare.

A.D.R., Handelaar, Brakel; M.v.d.B., rechter, Oudenaarde; Robert van der Gucht-de Kegel, Oordegem.

Renaat VAN DER LINDEN

Proeve van Bibliografie

Jozef CORNELISSEN. *Volksvermaken in de Kempen : de «Ossenkoers» Eigen Volk* 7 (1935) 266-267 (afgeschaft in 1887, heringericht op 8 sept.1930).

V. de MEYERE. *Vlaamsche Dierensprookjes*. *Volkskunde* 25 (1930) 93 : Waarom de os zo langzaam gaat. (nr. 21)

N. v. d. LAAN. *Uit Roemer Visscher's Brabbeling*. (1614) Utrechtse Bijdragen voor Letterkunde en Geschiedenis, XIV. Utrecht, 1918, P. 11, nr. 13 : *Men lubt een Haen om dat hy sou groeyen bet : (er) En ghy zijt ghelubt, zij ghy daerom so vet ?*

P. L. (INDEMANS). *Veeartsenijkundige Prondel*. 3. *Meesters in de 16e eeuw*. Eigen Schoon en de Brabander. 21 (1938) 202-203 : smeden als paardenheelmeesters, hun faam ver buiten hun dorp !

BIJLAGEN

In aansluiting met gegevens over het leven van de auteur der drie boeken, bij blz. 151 :

Het boek «By Andreas ende Joannes Wydts» bevat in de Inleiding
DE DRUKKER TOT DEN LEZER
(en dit «By Jan Gimblet...» in
DEN DRUKKER TOT DEN LESER)
gegevens over de auteur :

't Is dien ALMANUS van COUR
Die tot nut dit Werk uyt -voer;
Wy zyn schuldig te vereeren
Dezen Man, die ons komt leeren
En de Konst een wezen geeft,
Die gelyk geslaepen heeft.
Noyt en wiste men voor dezen
Zoo de *Peirden* te genezen
Als *Almanus*; 't is niet vremd,
Voor die in bemerking nemt,
Dat dien Man heeft g'heel zyn leven
Zig tot d'edel' Konst begeben,
En gespannen zynen geest,
Om de *Peirden*, aldermeest
Te genezen van de Quaelen,

Die zy schaedelyk behaelen :
Daerom heeft hy dertig jaer
(Niet ontziende lyfs-gevaer)
Tusschen Legers in slag-orden
Zig gestelt, en menig *Peird*
Zyn Quetsur en Quael geweirt.
In den *Haeg* met zonderlinge
Zestig-jaerig' Oefenninge
Heeft hy zig met vreugd geneirt,
Tot behoud van menig *Peird*,
En gestorven zonder Kind'ren;
Doch op dat het niet zoud' hind'ren,
Maekt hy dit papiere Kind,
't Welke m'hier tot ons voordeel vind;
...

TOEVOEGSEL

Vette ossen geldt als bijnaam voor de inwoners van Steensel en *Windossen* voor Ossenisse, zie Jozef CORNELISSEN, *Nederlandsche Volkshumor op stad en dorp, land en volk*, Antwerpen, s.d. Deel VI, 136 en 171.

Een *osse calf* is een jonge os, *Biekorf*, Brugge, 71 (1970), 252.

Het Feest van de vette os, Maurits DE MEYER, *De volks- en Kinderprent in de Nederlanden van de 15e tot de 20e eeuw*, Antwerpen, Amsterdam, 1952, 576-578.